

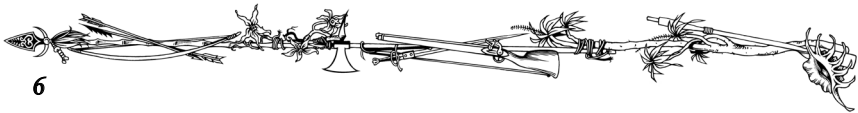
НАЗУСТРІЧ ДОЛІ

*І удвох пліч-о-пліч долі навстріч,
Чи у пекло, чи в рай — не зважай.
Разом шлях знайдем і кудись дійдем —
Хоч на край землі, хоч за край...*

Редьярд Кіплінг

Джозеф Редьярд Кіплінг (1865—1936) — дивовижний англійський письменник, поет і новеліст, зірка літератури вікторіанської епохи, наймолодший за всю історію лауреат Нобелівської премії — прожив непросте, сповнене тривоги, сумнівів і літературних перемог життя. Він зазнав злиднів і розчарувань, пізнав велике кохання та передчасну втрату найрідніших людей, його обсіпали нагородами, він навіть був наближений до короля своєї країни. Водночас йому довелося стати свідком жахів війни, людської жорстокості й ницості, дивовижної стійкості та самопожертви. У кожному рядку його книг, подібно до коштовних самоцвітів, сяє багатогранний талант чудового прозаїка та романтичного поета — він і в стрімкому малюнку характерів героїв, і у виточеності стилю, і у вишуканому кепкуванні над безсиллям зла.

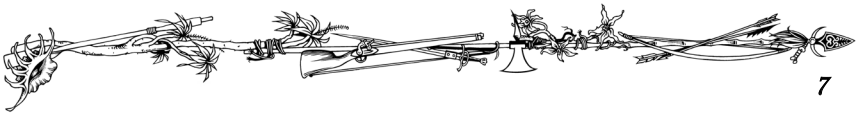
Редьярд Кіплінг народився в Бомбеї, в Індії, у родині Джона Кіплінга, викладача місцевої школи мистецтв, і цей факт великою мірою визначив усе подальше життя автора. Змалку його оточував чарівний світ тропічної Азії, сповнений екзотичними образами, ароматами та звуками, які згодом стали невід'ємною складовою творчості письменника. Проте у п'ятирічному віці хлопчика відправили до пансіону в Південній Англії, де йому довелося прожити наступні шість років. Це був складний для Редьярда час: власник пансіону так жорстоко повадився з маленьким мрійником, що відтоді й до скону Кіплінг страждав від безсоння.

Коли ж йому виповнилося дванадцять, майбутнього письменника перевели до приватного училища у графстві Девон, директором якого був товариш його батька. Редьярд мріяв про кар'єру військового, а заклад саме готував підлітків до вступу в престижну військову академію, однак сильна короткозорість завадила йому стати офіцером британської армії, а програма училища не давала випускникам змоги вступити до будь-якого іншого університету.

Саме тоді Кіплінг почав писати свої перші оповідання, а 1882 року, закінчивши навчання, повернувся до Британської Індії й почав працювати репортером у газеті, яка виходила у Лахорі. Одночасно з репортажами він писав і публікував короткі оповідання та вірші, а поїздки країною давали йому змогу побачити темний і світлий бік життя найбільшої імперської колонії. Молодий письменник і журналіст стрімко ставав популярним. Одна з індійських газет запропонувала Кіплінгу створити серію подорожніх нарисів, і він здійснив свою першу велику мандрівку: до Англії, США, Бірми, Китаю та Японії. До 1889 року були опубліковані шість книг його оповідань, а 1890 року виданий роман «Світло згасло», після чого Кіплінга проголосили літературним спадкоємцем Чарльза Діккенса. Водночас багато його віршів набули такої популярності, що розійшлися на цитати.

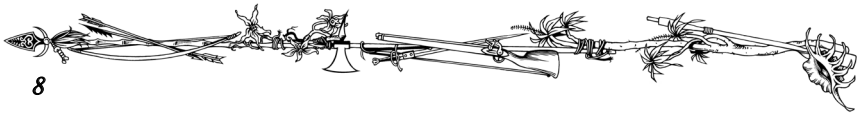
Проте успіх і визнання не врятували Кіплінга від примх долі. У 1892 році він вирушив до США, де планував видати свої твори, але видавець несподівано помер, а Редьярд закохався й одружився з його сестрою Кароліною. Та не встиг збігти медовий місяць, коли банк, у якому зберігалися всі заощадження письменника, збанкрутував, і молодята залишилися без засобів до існування. Аж чотири роки Кіплінгу довелося прожити у США, допоки обставини не змінилися.

А змінилися вони тому, що він почав писати для дітей. Саме тоді, у 1894—1895 роках, були опубліковані «Книга джунглів» та «Друга книга джунглів», які стали відомі в усьому світі. Перед читачами постав абсолютно новий герой — хлопчак, який виріс поміж вовками, і світ людей і тварин, побачений його очима, вразив не лише дітей, а й дорослих. Слідом за оповіданнями про Мауглі з'явилася повість «Відважні мореплавці» (1897), а згодом, після поїздки до Південної Африки, вийшов друком роман «Кім» (1899), який донині вважають шедевром Кіплінга. На зламі століть письменник створив іще одну дитячу книгу — «Просто казки» (1902), яку переклали майже всіма відомими мовами. Яскраві та екзотичні, сповнені небезпечних пригод і загадкових подій, ці книги допомагали сучасникам крізь сіру буденність побачити таємничість, велич і красу світу. Водночас це не пустопорожні фантазії — Кіплінг надзвичайно уважний до деталей навіть тоді, коли йдеться про побут, звичаї та історії найвіддаленіших країн і народів.

З 1899 року Редьярд Кіплінг остаточно оселився в Англії, у графстві Сассекс, де створив іще дві славнозвісні книги казок — «Пак з Пагорбів» та «Нагороди і феї» (1906). Водночас письменник брав активну участь у політичному житті країни й виступав із застереженнями щодо невідворотності війни з Німеччиною.

Пророцтв Кіплінга не почули. Напруження у Європі зростало, а 1914 року спалахнула Перша світова війна. У 1915 році у Франції загинув син письменника Джон, тіло якого так і не знайшли. Упродовж чотирьох років письменник із дружиною намагалися з'ясувати, що ж сталося із Джоном, не втрачаючи надії на те, що він потрапив у полон, однак пошуки, що тривали до 1919 року, виявились безрезультатними. Саме Редьярд Кіплінг є автором фрази, яка викарбувана на

всіх монументах загинуть у війнах в Англії: «Їхні імена житимуть вічно».

Ну, а «Книзі джунглів» судилося довше й набагато щасливіше життя. Сотні видань на всіх континентах, мільйонні накладки, переклади багатьма мовами світу, незліченні екранізації — повнометражні фільми, мультфільми, аніме-серіали, серії відеоігор за мотивами книги... Тільки у США історію хлопчика-вовка Мауглі від 1942 до 2018 року екранізували шість разів. Спробуйте сьогодні знайти десятирічного хлопчика, який не знає, хто такі Багіра, Балу та Каа!

Утім ані фільми, ані найдосконаліші анімації не замінять справжнього аромату, чарівності й мудрості дивовижної казки, створеної одним із найушлавлених письменників Англії.

КНИГА ДЖУНГЛІВ

БРАТИ МАУГЛІ

Над Сіонійськими горами повис задушливий вечір. Прокінувшись, Тато-Вовк почухався, позіхнув усією своєю ікластою пащею та потягнувся зацікавленим тілом, скидаючи тягар денного сну. Мати-Вовчиця дрімала, а під її великою сірою мордою вовтузилися, повискуючи, четверо вовчат.

— Час на полювання, — стиха промовив голова сімейства. Він приготувався стрибнути, коли горбата тінь біля входу до печери затулила місяць.

— О, славетний ватажку вовків, удачі тобі! І благородним дітям твоїм міцних білих зубів. Нехай не забувають вони голодних, — почулося скавчання.

Це був шакал Табакі. Вовки Індії зневажають Табакі через розбрат та плітки, що їх він сіє повсюди, а також через його жадобу — він не гребує навіть нечистою на сільських смітниках. Але водночас його й остерігаються — у джунглях він найчастіше хворіє на сказ, і тоді навіть тигр ховається від маленького шакала.

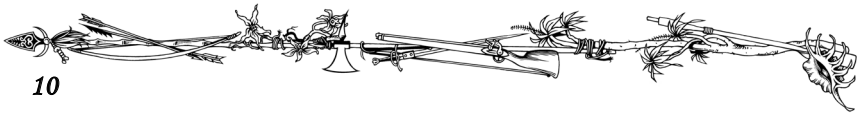
— Зайди й роззирнися довкола, — стримано прорік Тато-Вовк. — От тільки в печері немає нічого їстівного.

— Для вовка немає, — завищав Табакі, — але для такого, як я, і обгризена кістка за щастя.

Озираючись, шакал прокрався до печери, де знайшов оленячу лопатку із залишками м'яся.

— О, дякую за щедрю гостину! — промовив він, задоволено облизуючись. — Які ж чудові ваші вовчатка! А які в них оченятка!.. А втім чого це я? Ніби забув, що вони — малята вожака...

Табакі чудово знав, що відверто хвалити малят зась, адже це загрожує нещастям, і задоволено спостерігав, як збентежилися їхні батьки. Відтак він хижо промурмотів:

— Шер-Хан змінив місце ловів. Він повідав мені, що весь наступний місяць полюватиме в цих горах.

Шер-Хан був тигром, який жив за двадцять миль від печери поблизу річки Вайнганги.

— Це проти правил! — сердито гиркнув Тато-Вовк. — За Законом Джунглів він не може змінювати місце ловів без попередження. Розлякає нам усю дичину...

— Мати недарма називала його Кульгавим, — додала Мати-Вовчиця. — Шер-Хан від народження накульгує — тому й полює виключно на домашню худобу. Мешканці поселень на берегах річки злі на нього. Тепер він прийде сюди — а за ним у джунглі навідаються люди. Нам із дітьми доведеться тікати. Велика дяка Шер-Ханові!

— Повідомити йому про вашу вдячність? — глузливо вишкірився Табакі.

— Геть звідси! — огризнувся Тато-Вовк. — Мерщій забирайся полювати зі своїм володарем. Через тебе самі прикрощі...

— Та йду вже, йду... А що це за шум? Чи то не гарчання Шер-Хана в заростях?

З долини пролунало зле, розчароване буркотіння голодного тигра, який не зумів запопасти здобич.

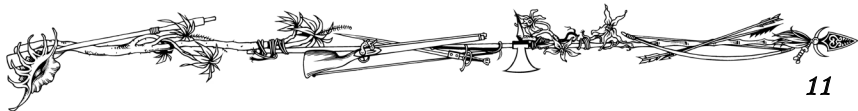
— Шер-Хан пришелепуватий, — прислухавшись, вигукнув Тато-Вовк. — Скільки галасу він наробив у заростях! Певне, думає, що наші олені схожі на вгодованих бичків?

— Тс-с-с! Це інші лови, — зауважила Мати-Вовчиця. — Його дичина — людина.

Буркотіння перетворилося на глухе гарчання, яке дедалі гучнішало, аж доки стало зрозуміло, що тигр готовий стрибнути... Невдовзі пролунало жахливе виття — наче то був не тигр, а хтось зовсім інший.

— Що з ним трапилось?

Тато-Вовк визирнув із печери:

— Та кажу ж — недоумок! Обсмалив лапи у вогнищі дроворуба...

— А хто то піднімається схилом? — запитала Мати-Вовчиця, повівши вухом. — Піди-но глянь.

Листя поблизу печери зашурхотіло, і Тато-Вовк приготувався до стрибка. Він був уже готовий схопити здобич, коли з кущів з'явилося голеньке смагляве хлоп'я, яке ледве зіп'ялося на ноги й трималося за гілочку, що немов для нього й звисала. Малюк зазирнув ув очі звірові й засміявся.

— Людина! — вигукнув Тато-Вовк. — Людське дитя!

— Я ще ніколи їх не бачила, — промовила Мати-Вовчиця. — Неси-но його сюди.

Тато-Вовк так само дбайливо, як і власних вовчат, без жодної подряпинки переніс малюка до печери і обережно поклав під теплий бік Матері-Вовчиці.

— Яке малесеньке і геть голеньке... А яке сміливе, — ніжно усміхнулася вона. — Дивись: пропхався між вовчентами й так завзято смокче! То ось яке воно — людське маля!..

— Я міг би вбити його одним-єдиним ударом, а воно нічого не боїться!

У печері враз споночіло — величезна морда Шер-Хана затулила вхід. Позаду тигра казився Табакі:

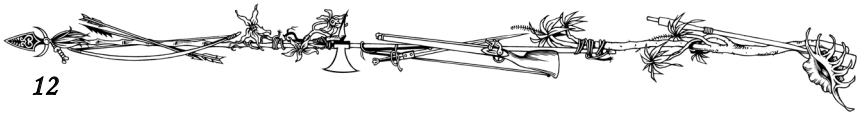
— О, мій володарю, він тут, тут!

— Нам виявлена глибока шана, — проказав Тато-Вовк, але очі його спалахнули гнівом. — Чого бажає Шер-Хан?

— Тут у тебе людське дитинча, — прогарчав тигр. — Його батьки втекли. Поверни мою здобич!

Для Шер-Хана вхід до вовчого лігва був занадто вузький, до всього він обпік собі обидві лапи в полум'ї й тепер лютував.

— Вовки — вільний народ. Вони коряться лише Ватажку Зграї. Людське дитинча — наше, ми самі в'ємо його, якщо забажаємо...

— Це мовлю я, Шер-Хан! Присягаюся, що не стояти-му просто, нюхаючи вашу собачу буду й випрошуючи те, що належить мені за звичаєм, — ревисько тигра прогуркотіло, долинувши до кожного закутка печери.

Мати-вовчиця відштовхнула від себе вовчενят і кинулася до входу. Її погляд стрівся з полум'яними очима Шер-Хана.

— А тепер мовлю я, Ракша-Заступниця! Людське дитя — мое! Зарубай собі на носі: воно житиме у зграї й полюватиме разом з усіма. Стережись, Шер-Хане! Забирайся звідси, нікчемне кульгаве чудовисько, або, запевняю тебе, відправишся в потойбіччя, до своєї матінки, кульгаючи на всі чотири лапи! Геть!

Тато-Вовк зачудовано дивився на свою подругу. Він уже майже забув той день, коли змагався за неї з іншими вовками, але ж у Зграї не дарма нарекли її Ракшею — лютим демоном. Шер-Хан, стиха бурмочучи, поступився назад і заревів:

— Собаки дзявкотять у своєму дворі! А ми ще подивимося, чи прийме Згряя людське дитинча. Воно — мое, і настане день, коли я його однаково уколошкаю!

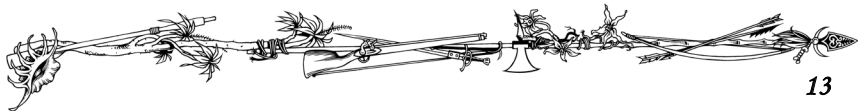
Важко дихаючи, Мати-Вовчиця відповзла до вовчєнят, а Тато-Вовк задумливо мовив:

— Хоча б у чомусь Шер-Хан має рацію. Дитинча треба показати Зграї. Скажи, ти й справді хочеш залишити його?

— Так! — упевнено відповіла Мати-Вовчиця. — Воно прийшло в п'їтьмі, голісіньке, голодне, зовсім самотне, але, попри все це, не злякалося. Поглянь: воно анітрішечки не боїться наших вовчєнят! Смугастий кривий злодюга вб'є дитинча. Нехай воно залишиться... Егей, лежи сумирно, жабенятко! Віднині ти будеш Жабенятком Мауглі...

— Але що вирішить Згряя? — запитав Тато-Вовк.

Згідно із Законом Джунглів, перш ніж створити родину, змужніле вовчєня має постати перед Радою Зграї,

яка збирається, коли місяць уповні. Лише після цього вовк стає повноправним і може полювати самостійно.

У визначений час, коли його нащадки підросли та зміцніли, голова вовчого сімейства вирушив уночі до Скелі Ради разом із Матір'ю-Вовчицею, вовчятами та Мауглі. Посеред величезних кам'яних брил, якими було всипано пагорб, їх очікували близько сотні вовків, а на вершині пагорба, на скелі, простягся на весь зріст ватажок Зграї — Акела. Цей могутній вовк-одинак, який вирізнявся незвичайною силою та вправністю, уже цілий рік очолював Зграю. Ще замолоду Акела кілька разів утрапляв до капканів, що їх влаштовували в джунглях люди, однак завдяки своїй кмітливості залишився неушкодженим і тепер чудово знав, як уникати небезпечних пасток.

Цієї місячної ночі біля Скелі Ради зібралася вся вовча Зграя — від сивих, наче борсуки, старійшин і молодих дужих вовків до підрослих шибайголів-вовчиків. Запанувала тиша, але час від часу якесь вовчєня виштовхували у смугу місячного сяйва, щоби всі його добряче обдивилися, а інколи старий досвідчений вовк нечутно підходив до нього, оглядав з голови до ніг і мовчки повертався на своє місце.

Тоді Акела звертався до зграї з вершини пагорба:

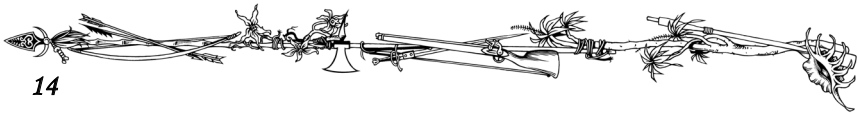
— Ви ж бо знаєте Закон Джунглів! Егей, вовки, дивіться пильно!

Коли підійшла черга Мауглі, Мати-Вовчиця напружилась, а Тато-Вовк носом підштовхнув Жабенятко на галявку. Плюхнувшись на землю, Мауглі розсміявся і почав бавитись камінцями, що виблискували в місячному сяйві.

Десь із-за скелі почулося глухе гарчання Шер-Хана:

— Людське дитинча мое! Мое! Навіщо воно Вільному Народові?

Акела й вухом не повів і закликав далі:

— Егей, вовки, дивіться уважно! Вільний Народ не до-
слухається до чужинців, він сам вирішує.

У вовчій Зграї прокотилося буркотіння, хтось із мо-
лодих вовків вигукнув:

— Навіщо Вільному Народові людське маля?

За Законом Джунглів, у разі суперечки через те, чи
може підрослий звір стати членом Зграї, мали вислови-
тися принаймні двоє, але не його батько чи мати.

— Хто за це дитинча? — запитав Акела. — Хто з Віль-
ного Народу бажає слова?

Відповіді не було, і Мати-Вовчиця вже приготувалася
до бою, що, як вона розуміла, міг стати для неї останнім.

Тоді старий Балу, бурий ведмідь, який, коли не ласу-
вав горіхами, корінцями та медом диких бджіл, навчав
вовчат Закону Джунглів — і з цієї причини був до-
пущений до Ради Зграї, став на задні лапи.

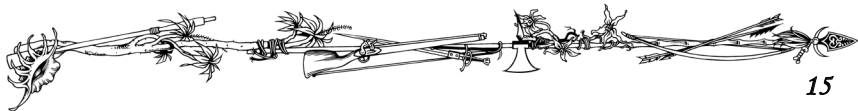
— Людське дитинча? — пробасив Балу. — Я кажу
так. Нехай він буде у Зграї. Я навчу і його.

— Нам потрібен іще один голос, — кивнув Акела. —
Учитель молодих вовків висловився. Хто, окрім Балу,
проголосує за людське дитинча?

Струнка тінь ковзнула поміж вовків. Це була Багіра,
чорна пантера. Усі знали Багіру, і небагато було смілив-
ців, що наважилися б стати на її шляху, бо вона була
хитра, як Табакі, відважна, наче дикий буйвіл, і невга-
мовна, мов поранений слон. Та водночас її голос був
солодкий, ніби мед, а хутро — м'якше за пташиний пух.

— О, Акело, і ти, Вільний Народе, — промуркотіла
Багіра, — я не маю права голосу на Раді, однак Закон
Джунглів стверджує: якщо виникає сумнів щодо нового
дитинчати, його життя можна викупити за певну ціну.
І Закон не визначає, хто може, а хто не може заплатити
викуп. Моя правда?

— Правда, — гаркнули вічно голодні молоді вов-
ки. — Дитя можна викупити. Такий Закон!

— Може, усе ж таки ви дозволите сказати мені декілька слів? — усміхнулася Багіра.

— Кажи!

— Ганебно для могутньої Зграї вбивати голомозе дитя. Воно ще вам знадобиться, коли виросте. Якщо ви погодитеся прийняти цю дитину, до слів Балу я додам свій викуп — молодого й добре вгодованого буйвола, якого я щойно вбила неподалік...

Слова пантери потонули у збудженому гавкоті дюжини молодих голосів:

— Навіщо сперечатися! Яку шкоду може заподіяти безшерсте жабеня? Нехай собі гасає зі Зграєю. Де твій буйвіл, Багіро? Приймемо дитинча!

А той, через кого точилася суперечка, як і раніше, грався камінцями. Мауглі не помічав навіть того, що вовки один за одним підходили й оглядали його. Нарешті на Скелі Ради залишилися тільки Акела, Багіра, Балу і родина Жабенятка Мауглі. Молоді вовки вирушили за викупом, решта спустилися з пагорба, але у пільмі все ще чулося злісне гарчання Шер-Хана.

— Зареви-но гучніше востаннє, — усміхнулася Багіра. — Настане час, і цей хлопчисько змусить тебе співати інакших пісень, або ж я зовсім не розуміюся на людях.

— Ми добре зробили! Через певний час він стане мені помічником, — сказав Акела і звернувся до Тата-Вовка: — Візьми людське дитя і виховай його за законами Вільного Народу.

Так Мауглі прийняли до Сіонійської Зграї — в обмін на буйвола, роздобутого Багірою, та добре слово Балу.

Можна лише припустити, яким незвичайним було життя Мауглі у десятилітті, яке настало після рішення Ради Зграї. Зростав він у тому самому лігві з вовчентами, тільки вони швидко здорослішали, а він усе ще залишався дитиною. Тато-Вовк відкривав хлопчикові таємниці джунглів — і шурхіт у траві, легкий подих